

The effectiveness of the coach-teacher's activity, his professionalism in the correct organization of the training process, which includes all aspects of the sports training of the team, including educational and cultural-mass work, is considered.

It is proved that not only physical, technical or tactical preparation, but also psychic plays a significant role in basketball, since the psychic state significantly influences the outcome of the competition and the athlete himself.

Key words: basketball players, psychological training, sports character, special psychological preparation, general psychological training, educational process.

Отримано: 28.04.2018

УДК 37.091.12:005.962.131.

І. О. Кучинська

ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ВИШУ: ПРІОРИТЕТНІ ОРІЄНТИРИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

В статті акцентується увага на формуванні ключових компетентностей науково-педагогічного працівника сучасного вишу. Підкреслюються характерні ознаки ключових компетентностей: багатифункціональність, багатомірність, надпредметність і міждисциплінарність, динамічність. Висвітлюються професійно-педагогічна й особистісно-розвивальна компетентності; визначаються пріоритетні орієнтири й перспективи. Актуалізуються загально-професійні компетентності викладача вищої школи.

Ключові слова: компетентність, компетенції, науково-педагогічний працівник, вища школа.

Проблематика формування педагогічних компетентностей сучасного викладача вишу без сумніву є доцільною й актуальною. Зазначимо, що модернізація вітчизняної системи вищої освіти, зумовлена євроінтеграційними прагненнями України та свідчить про підсилення її компетентнісної орієнтації. Мова йде про те, що компетентнісний підхід перейшов зі стадії "самовизначення" на якісно новий щабель розвитку – обов'язкової нормативної реалізації. Компетентнісний підхід покладено в основу розроблення галузевих стандартів вищої школи нового покоління (відповідно до листа МОН України, щодо нормативно-методичного забезпечення розроблення галузевих стандартів вищої школи). Це означає, що в процесі розробки нових професійних стандартів у системі вищої освіти України, при підготовці майбутніх фахівців, відбувся перехід до компетентної моделі.

Упровадження компетентнісного підходу у підготовку майбутніх фахівців означає реальний перехід до нової освітньої парадигми, оскільки це вимагатиме істотних змін на всіх ланках педагогічної системи (у змісті освіти; у педагогічній діяльності викладача; у навчально-пізнавальній діяльності студентів; у технологічному забезпеченні освітнього процесу; в якісно вищому

рівні фінансового, матеріально-технічного, організаційного та кадрового забезпечення діяльності системи освіти). Тобто компетентісно орієнтована освіта спрямована на підвищення якості навчання, системності професійної підготовки випускників, формування їхньої готовності успішно виконувати основні завдання професійної та соціальної діяльності.

Зауважимо, компетентність – це взаємозв'язок знань, досвіду і здібностей завдяки яким можна обгрунтовано судити про певну сферу, і ефективно діяти в ній. Компетенції – це коло питань, щодо яких людина глибоко обізнана, поінформована, пізнавала їх і має певний досвід.

Підкреслимо, компетентісний підхід, не тільки включає засвоєння знань, але й і дає можливість оволодіти процесом та засобами діяльності, а також успішно діяти в умовах відсутності готових алгоритмів, проявляючи творчість в нестандартних ситуаціях.

Мета статті – визначити пріоритетні орієнтири формування професійної компетентності сучасного педагогічного працівника.

Необхідність формування та розвитку ключових компетентностей при підготовці майбутнього педагогічного фахівця зумовлена тим, що головними цілеутворювальними чинниками для освітньої системи виступають: 1) сфера праці (тобто підготовка фахівця) та 2) сфера соціальних відносин (тобто формування громадянина).

У запропонованому переліку компетенцій, які містяться у рекомендаціях МОН України для розроблення стандартів, усі компетенції згруповано у чотири групи: 1) соціально-особистісні – це розуміння та сприйняття етичних норм поведінки; дотримання здорового способу життя; здатність учитися; толерантність та ін.; 2) загальнонаукові – це базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, історії, економіки і права та ін.;

3) інструментальні – це здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою; знання інших мов; навички роботи з комп'ютером; управління інформацією; дослідницькі навички;

4) професійні – це базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідних для засвоєння загальнопрофесійних дисциплін.

Проблематику підготовки педагогів на основі компетентісного підходу розглядали вчені Кремінь В.Г., Луговий В.І., Гузій Н., Горб В., Сорочан Т., Рябова З., Бібік Н., Драч І., Єрмаков І. та ін.

Українськими вченими, членами робочої групи спільного проекту МОН, НАПН України та Програми розвитку ООН “Освітня політика та освіта “рівний – рівному” в Україні ключову компетентність було визначено як об'єктивну категорію, яка фіксує суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосовувати в широкій сфері діяльності людини. Вона може бути визначена як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми. Кожна з таких компетентностей передбачає

засвоєння тими хто навчається не окремих, не пов'язаних один з одним елементів знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, в якій для кожного виділеного напрямку її набуття є відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер.

Вважаємо за доцільне підкреслити *характерні ознаки ключових компетентностей, а саме:*

– *багатофункціональність* (дає змогу людині вирішувати різні проблеми в повсякденному, професійному та соціальному житті, досягати важливих цілей і вирішувати різноманітні завдання);

– *багатомірність* (передбачають різні розумові процеси та інтелектуальні вміння);

– *надпредметність і міждисциплінарність* (можуть застосовуватися в різних ситуаціях у професійній, соціальній та побутовій сферах);

– *динамічність* (залежать від пріоритетів суспільства та особистості, які мають рухливу природу).

До ключових компетентностей відносимо: 1) *фахова* (ґрунтується на здатності науково-педагогічного працівника здобувати знання, опановувати професійні уміння, виконувати певні функції в межах професійної діяльності); 2) *соціальна* компетенція (передбачає здатність науково-педагогічного працівника до соціальної взаємодії та роботи в команді); 3) *загальнокультурна* компетенція (вимагає здатності дотримуватися загальнокультурних норм поведінки, проявляючи творчу ініціативу щодо розвитку культури соціуму); 4) *здоров'язбережувальна* компетенція (потребує готовності до здорового способу життя, збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих людей, дбале ставлення до природних ресурсів); 5) *громадянська* компетенція (передбачає прояв здатності орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, а також захищати власні права і свободи, виконувати громадянські обов'язки); 6) *інформаційна* компетенція (вимагає прояву умінь використовувати інформаційно-комунікаційні технології для виконання професійних обов'язків із застосуванням комп'ютерної техніки).

Зауважимо, ключові компетентності вимагають значного інтелектуального розвитку: абстрактного мислення, рефлексії, визначення своєї власної позиції, самооцінки, критичного мислення. Оволодіння ключовими компетентностями забезпечить, з одного боку, успішне особистісне та соціальне функціонування особистості, а з іншого – задоволення суспільних потреб у людських ресурсах певної якості.

Підсумовуючи вище зазначене, вважаємо за доцільне підкреслити, що сучасний науково-педагогічний працівник вишу повинен бути спрямований на постійний розвиток власної професійної компетентності, він має досконало знати закономірності, закони, концепції, принципи, теорії, категорії, методи, сутність навчально-виховного процесу. А крім того, викладач вишу повинен вміло використовувати знання в практичній діяльності.

Сучасний науково-педагогічний працівник вищої школи повинен володіти **загальнопрофесійними компетентностями**, а саме: 1) *психолого-педагогічною* (знання системи нормативних документів сфери освіти; специфіки та психолого-педагогічної сутності навчально-виховного процесу у вищій школі; дидактики вищої освіти; особливостей функціонування педагогічної системи; методів діагностики ефективності навчально-виховного процесу; сучасних тенденцій розвитку вітчизняної, європейської та світової систем вищої освіти); 2) *науково-дослідницькою* (знання методології наукового пізнання; сучасних наукових категорій та концепцій філософії освіти; сутності та основних вимог до організації та проведення наукового дослідження, оформлення його результатів; методів проведення досліджень, статистичної та математичної обробки їх результатів; особливостей використання експериментальних даних в освітньому процесі; основних напрямів науково-дослідницької діяльності студентів); 3) *педагогічного менеджменту* (знання наукових основ філософії управління; особливостей управління соціальним системами; наукових основ освітнього менеджменту; психології управління; наукових основ само менеджменту). Неможливо, у контексті вище зазначеного, не звернути увагу на важливість **професійно-значущіх якостей особистості**, а саме:

– *якості професійної спрямованості*: позитивне емоційне ставлення до педагогічної діяльності; захопленість дисципліною, яка викладається; зацікавленість у результатах педагогічної діяльності; прийняття особистості студента; спрямованість на професійно-особистісний розвиток; інноваційність; креативність; наявність професійного ідеалу, позитивної Я-концепції, здатність до рефлексії;

– *педагогічні здібності*: властивості мислення; комунікативні та організаторські здібності.

Сьогодні, безперечно важливо звернути увагу і на необхідність грамотного формування **спеціально-професійних компетентностей** викладача вищої школи. Маємо на увазі:

– *фахово-теоретичну* компетентність (розуміння ролі та місця дисципліни в загальній схемі підготовки майбутнього фахівця; знання змісту дисципліни, що викладається; знання у галузі фундаментальних, природничих, соціально-економічних наук для реалізації міжпредметних зв'язків; уміння аналізувати літературу з конкретної проблеми, трансформувати наукові знання в засіб вирішення педагогічних завдань);

– *фахово-методичну* компетентність (знання специфічних особливостей навчання з конкретної дисципліни; змісту та основних вимог програми дисципліни; вимог до розроблення методичного супроводу дисципліни; уміння використовувати методи структурування, систематизації та узагальнення наукових та навчальних матеріалів з дисципліни; розробляти та використовувати методики навчання та моніторингу навчальних досягнень студентів; розробляти навчально-методичне забезпечення дисципліни).

Підсумовуючи, вище зазначене, вважаємо за необхідне підкреслити *соціально-значущі якості особистості професійно-грамотного, компетентного педагогічного працівника*: патріотизм; відданість ідеалам демократичної України; політична культура; активна життєва позиція; усвідомлення відповідальності за долю країни; толерантність до проявів відмінностей між народами, культурами, релігіями; дотримання норм законодавства; моральна стійкість, непримиренність і протидія порушенням суспільної моралі; наявність соціальнозначущих позитивних ідеалів; гуманність; повага до особистості; здатність активно відстоювати свої переконання; здатність до колективної діяльності; широкий світогляд; цілеспрямованість, здатність до подолання перешкод, що виникають у процесі діяльності; організованість; відповідальність; комунікабельність.

Працюючи зі студентською молоддю, що вибрала майбутню професію вчителя, сучасні педагоги вищої школи акцентують, що *Професійно-педагогічна компетентність* визначається, як практична готовність до аналізу, моделювання та організації навчально-виховного процесу в школі, орієнтованість на стандарти компетентнісної освіти *на основі розуміння*: особливостей педагогічної професії в системі розвитку компетентнісної освіти; вимог Галузевого стандарту вищої освіти до особистості та компетентності педагога, інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти; понятійного апарату сучасної педагогіки; теоретико-практичних основ педагогічного процесу, цілей, змісту, методів, форм та технологій конструювання, організації та діагностики педагогічного процесу, сучасних освітніх технологій; інноваційних тенденцій, теорії і практики організації виховної діяльності школярів, використовуючи сучасні методи, форми та технології, забезпечуючи їх особистісну орієнтованість. *Особистісно-розвивальна компетентність*, визначається, як практична готовність до програмування та реалізації процесів професійного, особистісного саморозвитку як педагога, власного досвіду та методики організації освітнього процесу *на основі розуміння*: вимог щодо забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці, орієнтованість на інноваційні тенденції розвитку освіти; теоретико-технологічних засад особистісного саморозвитку педагога; психолого-педагогічних основ саморозвитку форм та методів педагогічної діяльності; технологій програмування, самодіагностики та самоаналізу професійного, особистісного саморозвитку, особливостей самоуправління психічними, емоційними станами, попередження професійних криз; розвитку педагогічної майстерності, організаційної культури, режиму у контексті модернізації форм та методів професійної діяльності за фахом у рамках визначених компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України : Історія. Теорія. К. : Либідь, 1998. С. 5–12.
2. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід : рефлексийний аналіз застосування. Овчарук. О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід

- та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики. К. : “К.І.С.”, 2004. С. 47–52.
3. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К. : Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
  4. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
  5. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм : історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
  6. Драч І.І. Компетентнісна модель майбутнього викладача вищої школи. Гуманітарний вісник. Додаток 1. Вип. 27. Том II (35) : Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. К. : Гнозис, 2012. С. 94–102.
  7. Драч І.І. Формування ключових компетентностей як основа професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи . Імідж сучасного педагога. 2013. №2 (131). С. 7–11.
  8. Національна доктрина розвитку освіти України. Освіта України. 2002. № 33. С. 4–6.
  9. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики. К. : “К.І.С.”, 2004. С. 67.
  10. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта : світові тенденції і Україна. К.: Таксон, 2002. С. 3–11.

The article focuses on the formation of key competencies of a scientific and pedagogical worker of modern high school. The main features of key competencies are highlighted: multifunctionality, multidimensionality, over-dimensionality, interdisciplinarity, dynamism. The general-professional competence of the teacher of higher education is updated. It is stressed that the necessity of forming and developing key competencies in the preparation of the future pedagogical specialist is conditioned by the fact that the main integral factors for the educational system are: 1) the field of labor (ie, the training of a specialist); and 2) the sphere of social relations (ie, the formation of a citizen). It is noted that key competences require significant intellectual development: abstract thinking, reflection, determination of one's own position, self-esteem, critical thinking. Mastering key competencies will ensure, on the one hand, the successful personal and social functioning of the individual, on the other hand, the satisfaction of social needs in human resources of a certain quality. The emphasis is placed on the formation of special-professional competencies of the teacher of higher education (professional-theoretical, professional-methodical). The socially significant qualities of the personality of a competent, competent pedagogical worker are highlighted: patriotism; devotion to the ideals of democratic Ukraine; political culture; active life position; awareness of responsibility for the fate of the country; tolerance for

the manifestations of differences between peoples, cultures, and religions; compliance with legislation; moral stability, irreconcilability and counteraction to violations of public morality; the presence of socially significant positive ideals; humanity; respect for personality; the ability to actively defend their beliefs; ability to work together; wide worldview; purposefulness, ability to overcome the obstacles that arise in the process of activity; organization; responsibility; communication.

Key words: competence, competencies, scientific and pedagogical worker, higher school.

Отримано 15.04.2018

УДК 796.015.132.412-057.875

Р. В. Луценко

ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ СЕРЕД СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається футбол як вид фізкультурно-оздоровчої діяльності, визначено фактори, що сприяють підвищенню мотивації до занять футболом в системі фізкультурно-оздоровчих занять. З'ясовано, що позитивне ставлення до фізичного культури і спорту сформовано у більшості сучасної студентської молоді. Щодо вивчення мотивів і інтересів до фізкультурно-оздоровчих занять показало, що 48 % опитаних студентів віддають перевагу заняттям футболом, 49 % респондентів відвідують заняття з метою зміцнення здоров'я. Серед факторів, які спонукають їх до занять фізкультурно-оздоровчою активністю, 46 % студентів назвали – наявність знань про позитивний вплив занять. Серед причин, що заважають студентам відвідувати заняття, 39 % респондентів назвали відсутність вільного часу, 30 % респондентів із способів організації дозвілля обрали спілкування з друзями, 28 % – заняття фізичними вправами. З факторів ведення здорового способу життя 42 % респондентів віддали перевагу заняттям фізичними вправами, а 62 % опитаних вважають достатньою свою рухову активність.

Таким чином, формування мотивації до ведення здорового способу життя у студентів 18-21-річного віку вимагає зусиль, ефект яких проєктується на майбутнє, і не кожен серед студентів в змозі вирішити це завдання самостійно. Необхідна цілеспрямованість системи фізичного виховання і освіти на формування у сучасних студентів культури здоров'я.

Встановлено, що для більшості студентів вишів заняття спортивними іграми, а саме футболом є засобом зміцнення здоров'я, гарного самопочуття, поліпшення постави та ведення здорового способу життя. Визначено зовнішні і внутрішні чинники, які спонукають сучасну студентську молодь до фізкультурно-оздоровчих занять футболом.

Ключові слова: студентська молодь, мотивація, заняття, футбол, рухова активність.